สุขภาพช่องปาก

ทพญ.กันยา บุญธรรม

สภาวะสุขภาพช่องปากเด็กวัยเรียน

ผลการสำรวจสุขภาพช่องปากแห่งชาติ ครั้งที่ 3-8

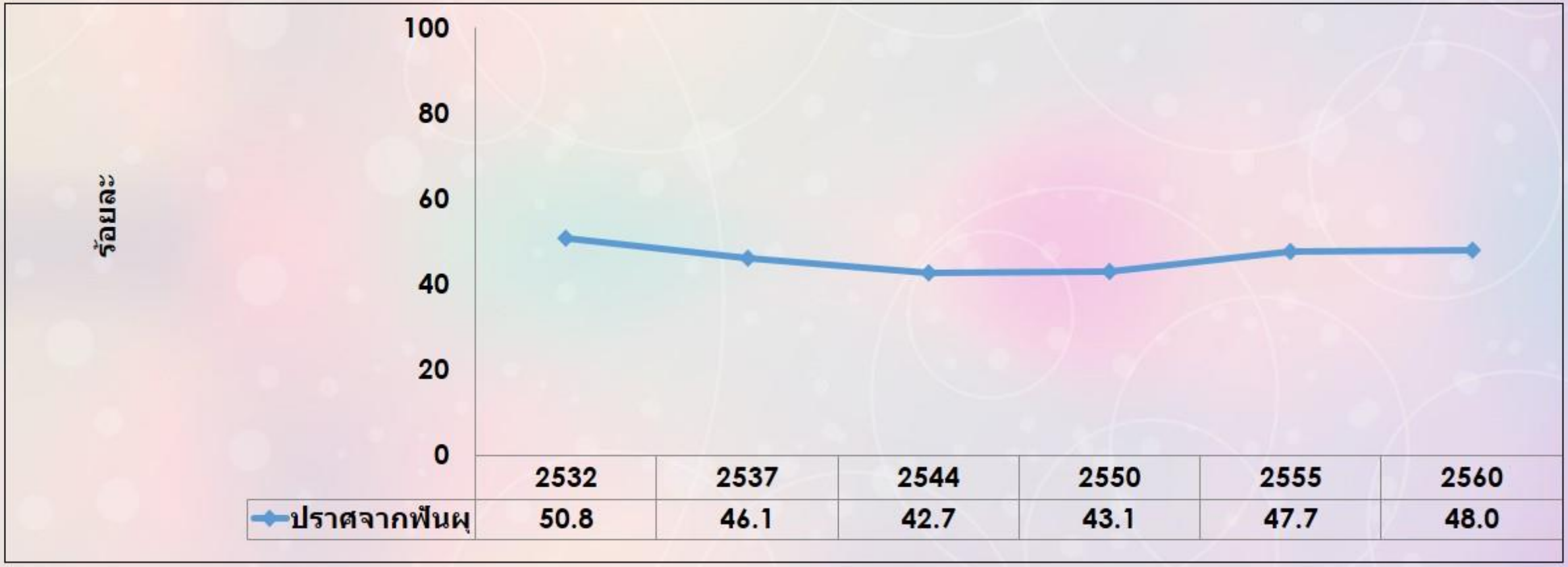

	2532	2537	2544	2550	2555	2560
ปราศจากฟันผุ	50.8	46.1	42.7	43.1	47.7	48.0

สภาวะสุขภาพช่องปากแยกรายภาค

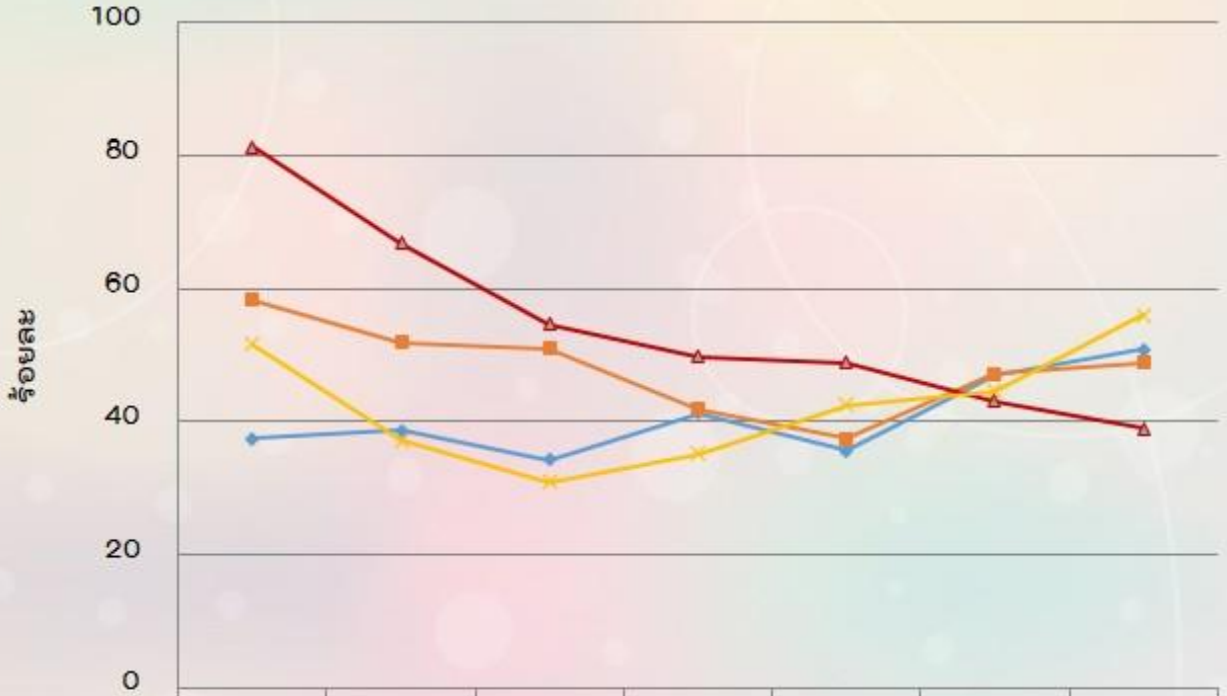

	2527	2532	2537	2544	2550	2555	2560
กลาง	37.5	38.6	34.3	41.2	35.6	47.1	50.8
เหนือ	58.3	51.9	51.0	41.8	37.5	47.2	48.9
ตอ.-น.	81.3	66.9	54.7	49.7	48.9	43.1	38.9
ใต้	51.6	37.2	30.8	35.2	42.4	44.6	56.0

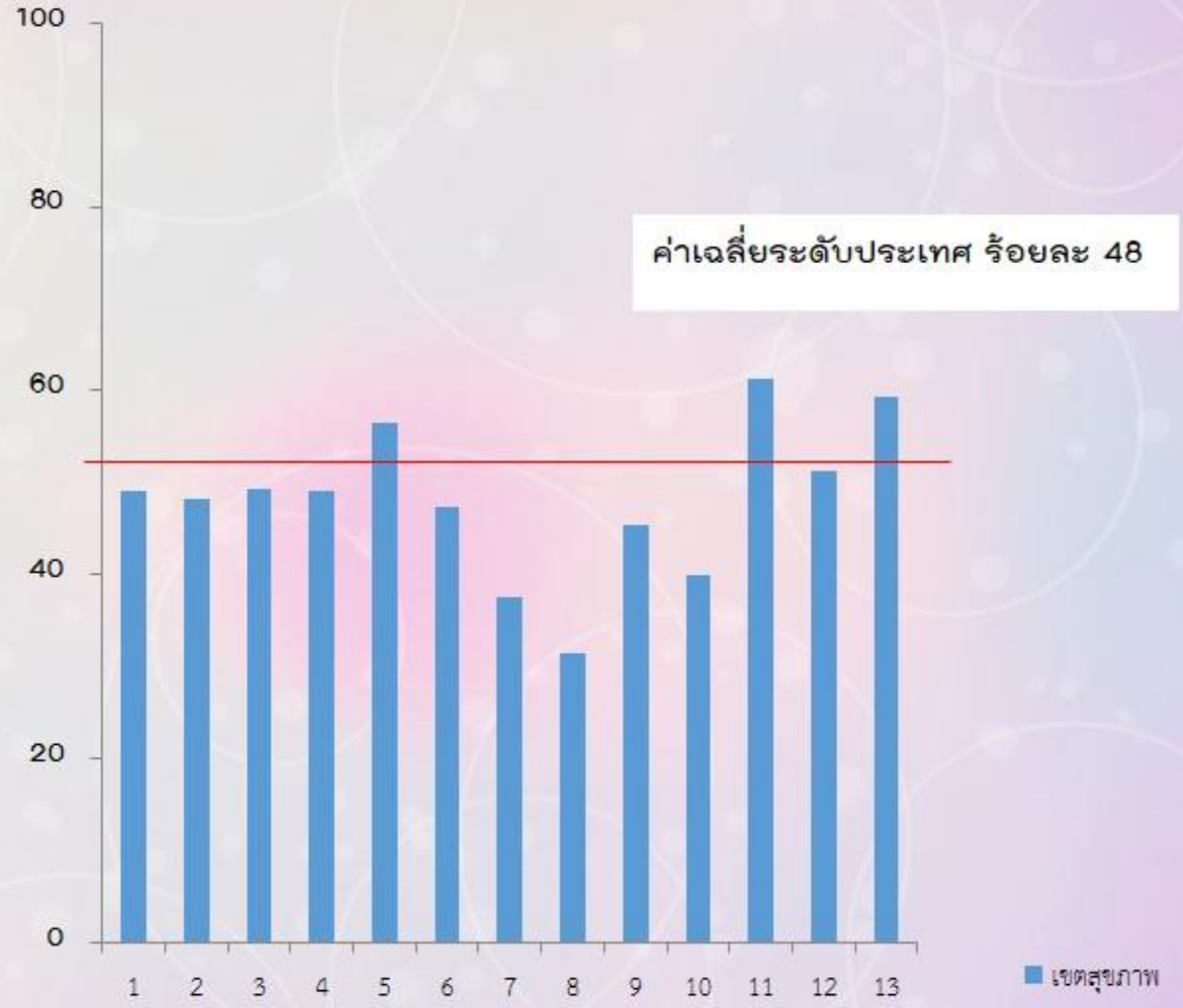

ร้อยละของเด็กกลุ่มอายุ 12 ปี ปราศจากฟันผุ ปี2559-2561

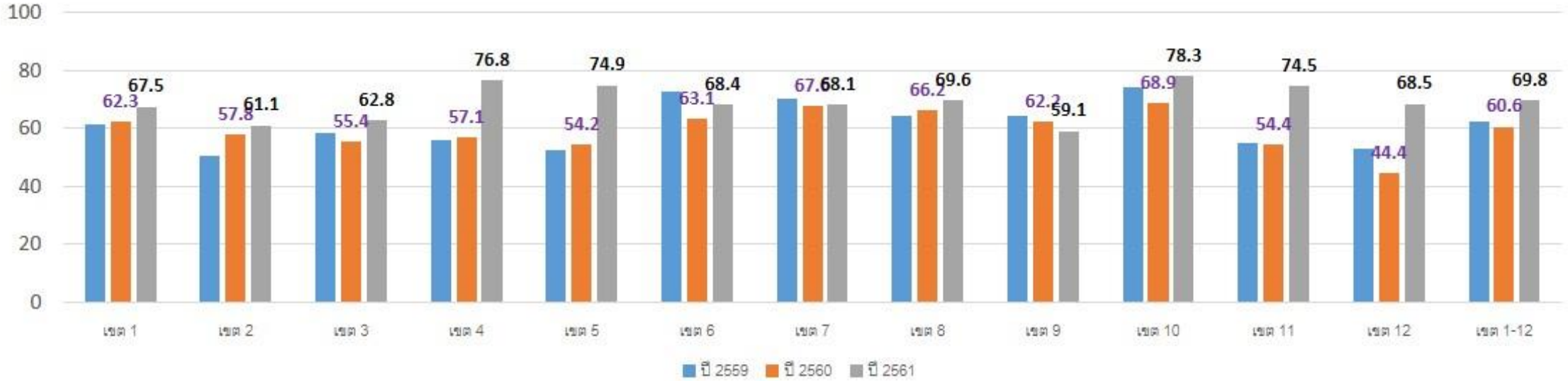

ร้อยละของเด็กกลุ่มอายุ 12 ปี พันดีไม่มีผุ ปี 2560-2561

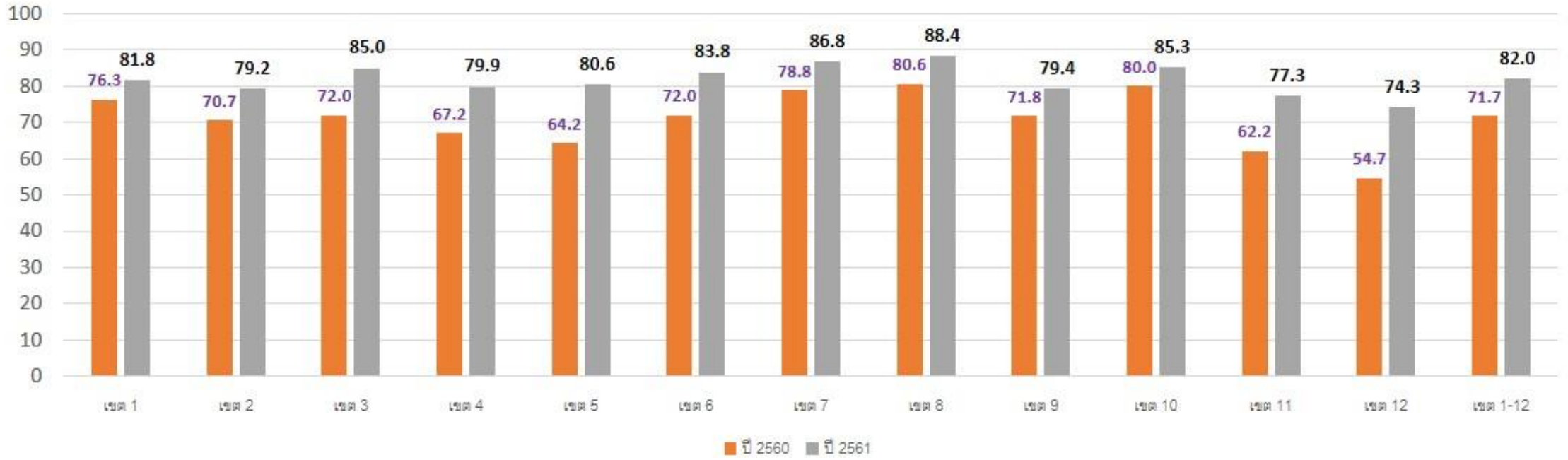

สถานการณ์ cavity free และ caries free ในเด็กอายุ 12 ปี

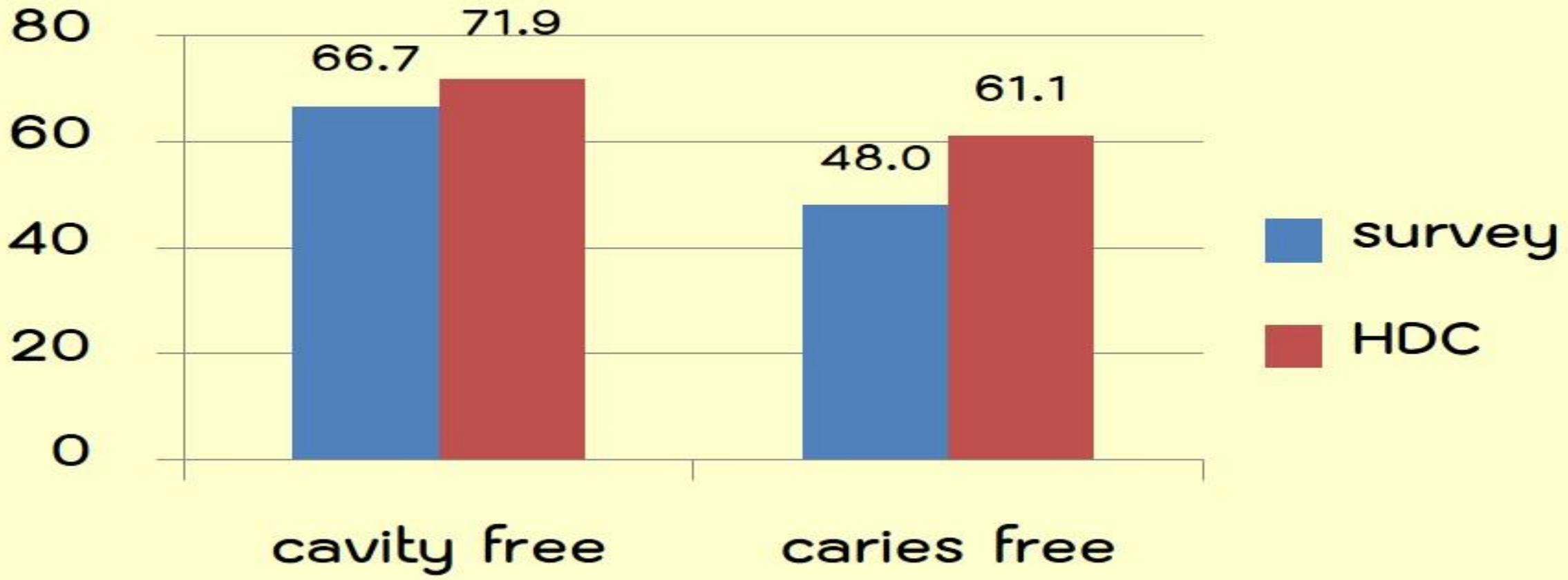

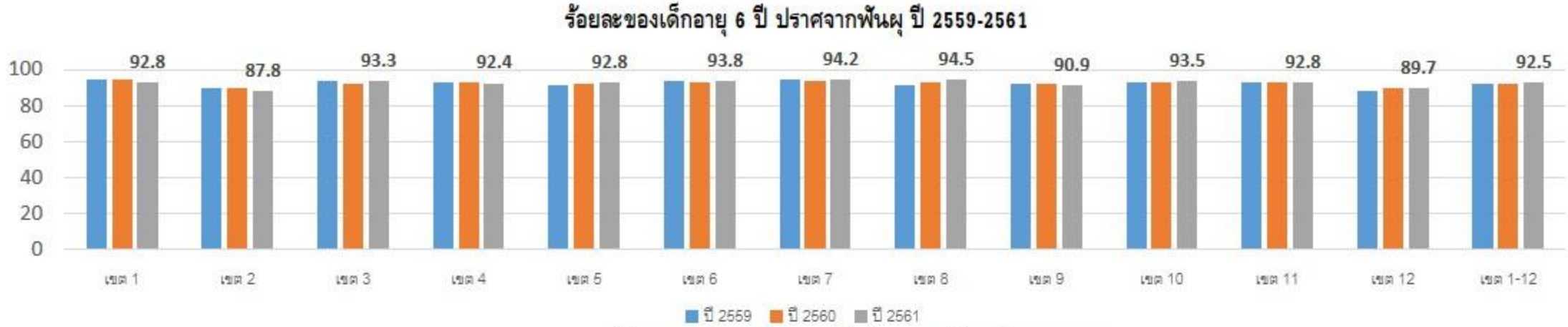
ร้อยละของเด็กอายุ 6 ปี ปราศจากฟันผุ ปี 2559-2561
100
80
60
40
20
0
92.8
87.8
93.3
92.4
92.8
93.8
94.2
94.5
90.9
93.5
92.8
89.7
92.5
เขต 1
เขต 2
เขต 3
เขต 4
เขต 5
เขต 6
เขต 7
เขต 8
เขต 9
เขต 10
เขต 11
เขต 12
เขต 1-12
ปี 2559
ปี 2560
ปี 2561

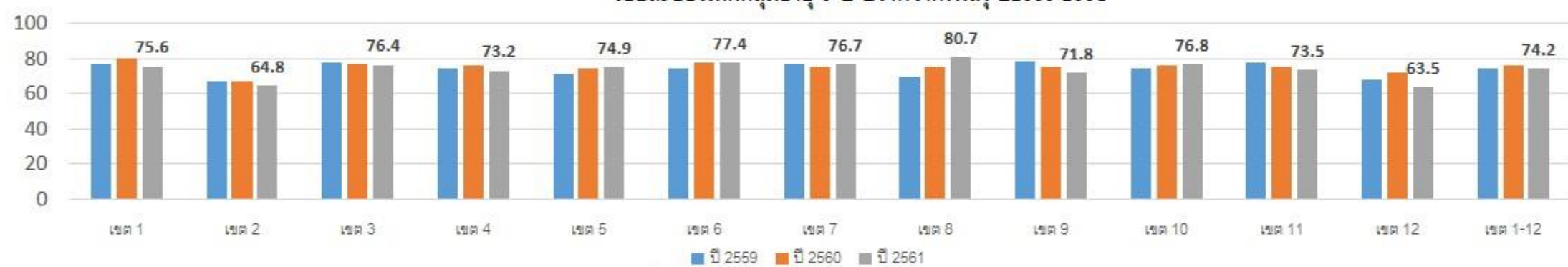
ร้อยละของเด็กกลุ่มอายุ 9 ปี ปราศจากฟันผุ ปี2559-2561
100
80
60
40
20
0
75.6
64.8
76.4
73.2
74.9
77.4
76.7
80.7
71.8
76.8
73.5
63.5
74.2
เขต 1
เขต 2
เขต 3
เขต 4
เขต 5
เขต 6
เขต 7
เขต 8
เขต 9
เขต 10
เขต 11
เขต 12
เขต 1-12
ปี 2559
ปี 2560
ปี 2561

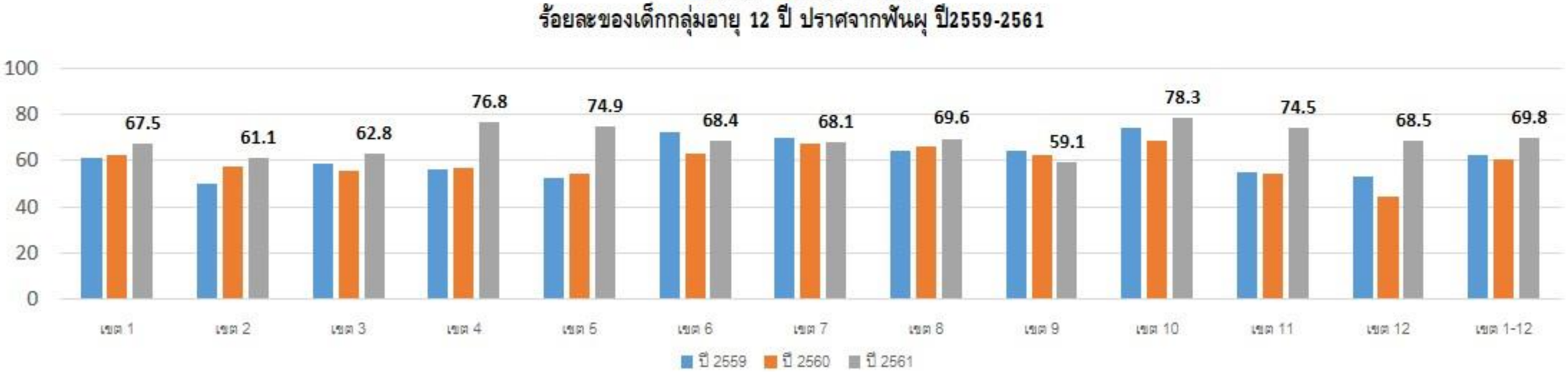
ร้อยละของเด็กกลุ่มอายุ 12 ปี ปราศจากฟันผุ ปี2559-2561
100
80
60
40
20
0
67.5
61.1
62.8
76.8
74.9
68.4
68.1
69.6
59.1
78.3
74.5
68.5
69.8
เขต 1
เขต 2
เขต 3
เขต 4
เขต 5
เขต 6
เขต 7
เขต 8
เขต 9
เขต 10
เขต 11
เขต 12
เขต 1-12
ปี 2559
ปี 2560
ปี 2561

ร้อยละของเด็กกลุ่มอายุ 6 ปี ได้รับบริการเคลือบหลุมร่องฟัน ปี2559-2561

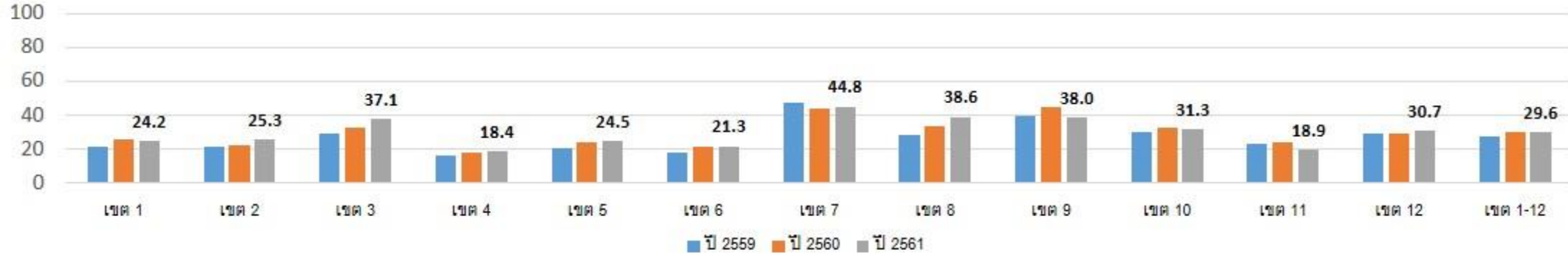

ร้อยละของเด็กกลุ่มอายุ 6-12 ปี ได้รับการตรวจฟัน ปี2559-2561

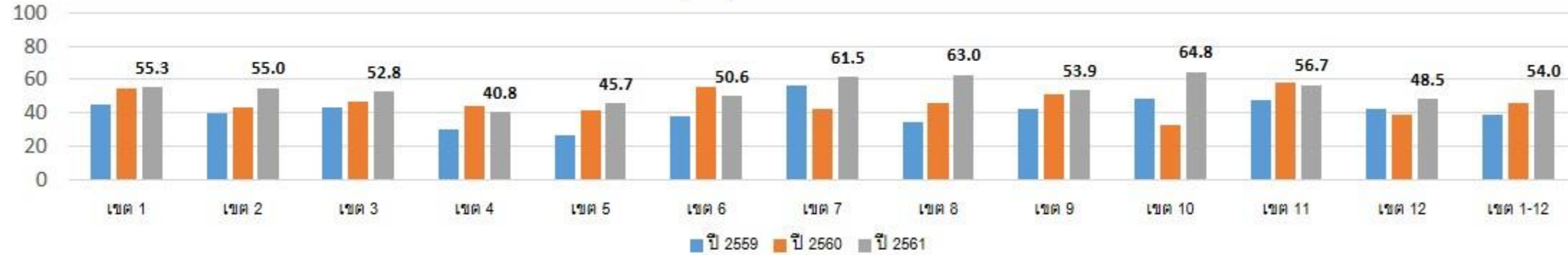

ร้อยละของเด็กกลุ่มอายุ 6-12 ปี ได้รับบริการทันตกรรม ปี2559-2561

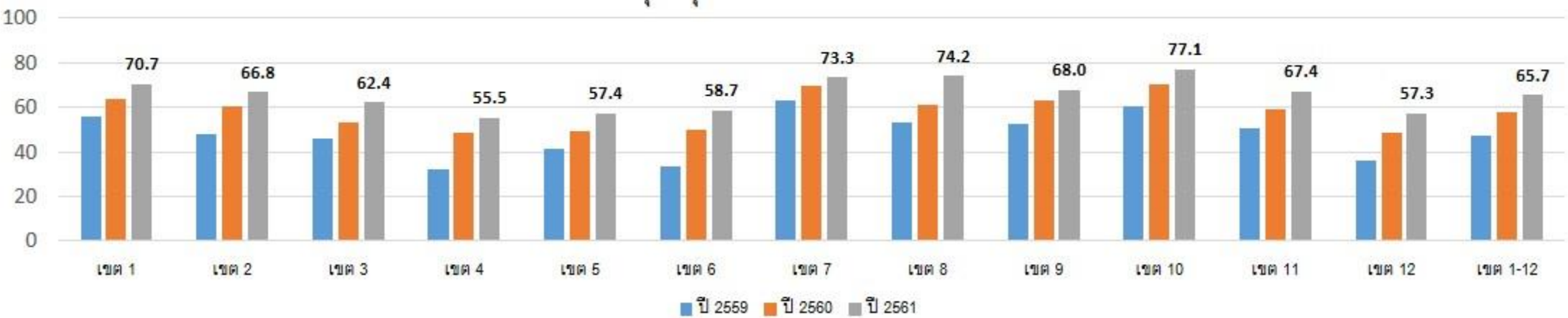

พฤติกรรมสุขภาพช่องปาก

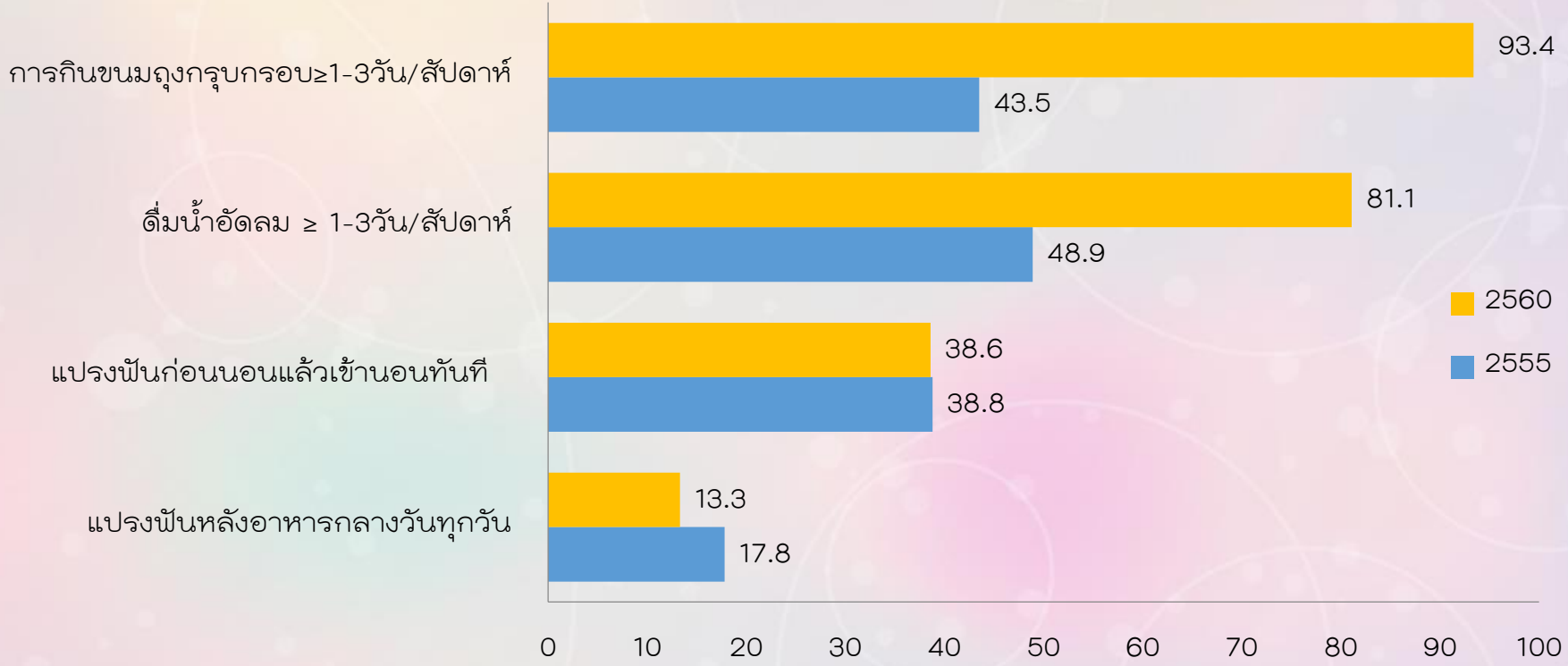

ที่มา: สำรวจสภาวะสุขภาพช่องปาก ระดับประเทศ 2555, 2560

เด็กที่บริโภคขนมระหว่างมื้อมากกว่า 3 ครั้งต่อวัน มีโอกาสเป็นโรคฟันผุ 3 เท่า

เด็กที่รับประทานอาหารว่าง >=3 ครั้ง/วัน มีปัญหาฟันผุ สูงกว่า เด็กที่รับประทานอาหารว่าง <2 ครั้ง/วัน

ร้อยละของการแปรงฟัน ในเด็กอายุ 10 ปี และเด็กอายุ 12 ปี

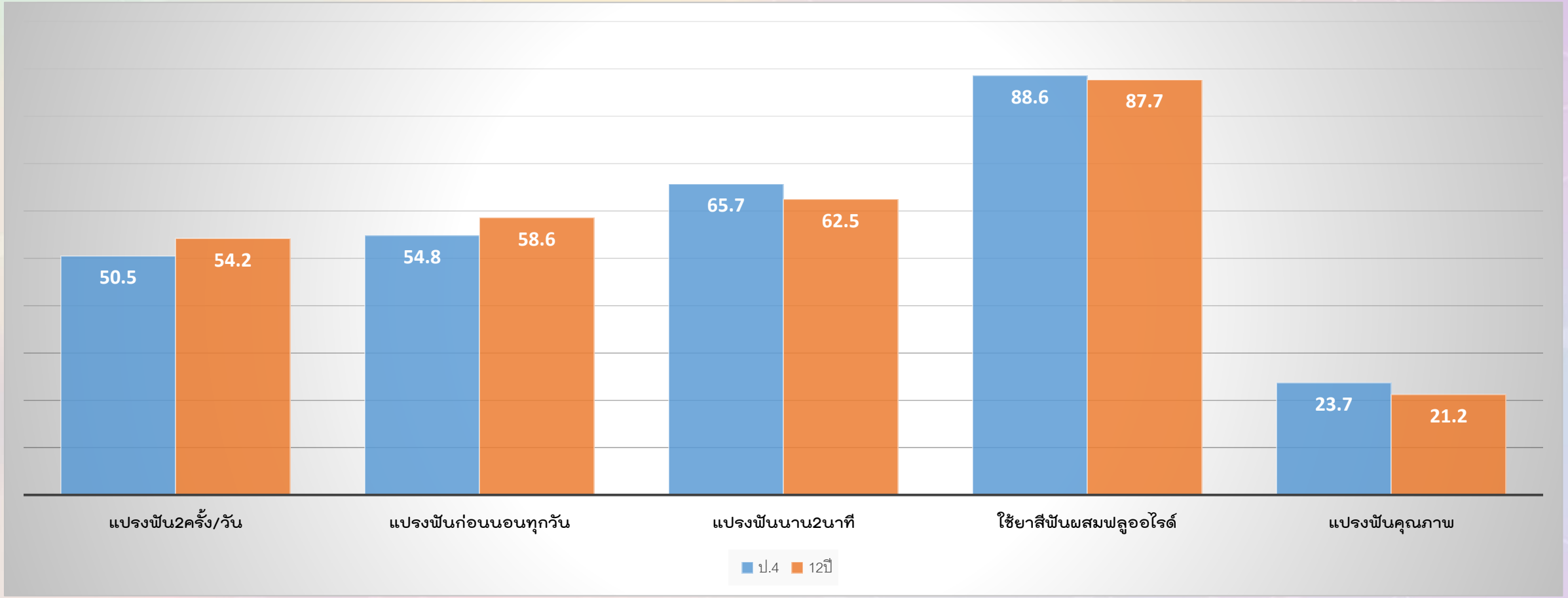

ป.4 = 23.7% ป.6 = 21%

สถานการณ์
โรงเรียนปลอดน้ำอัดลม
ปี 2552-ปัจจุบัน

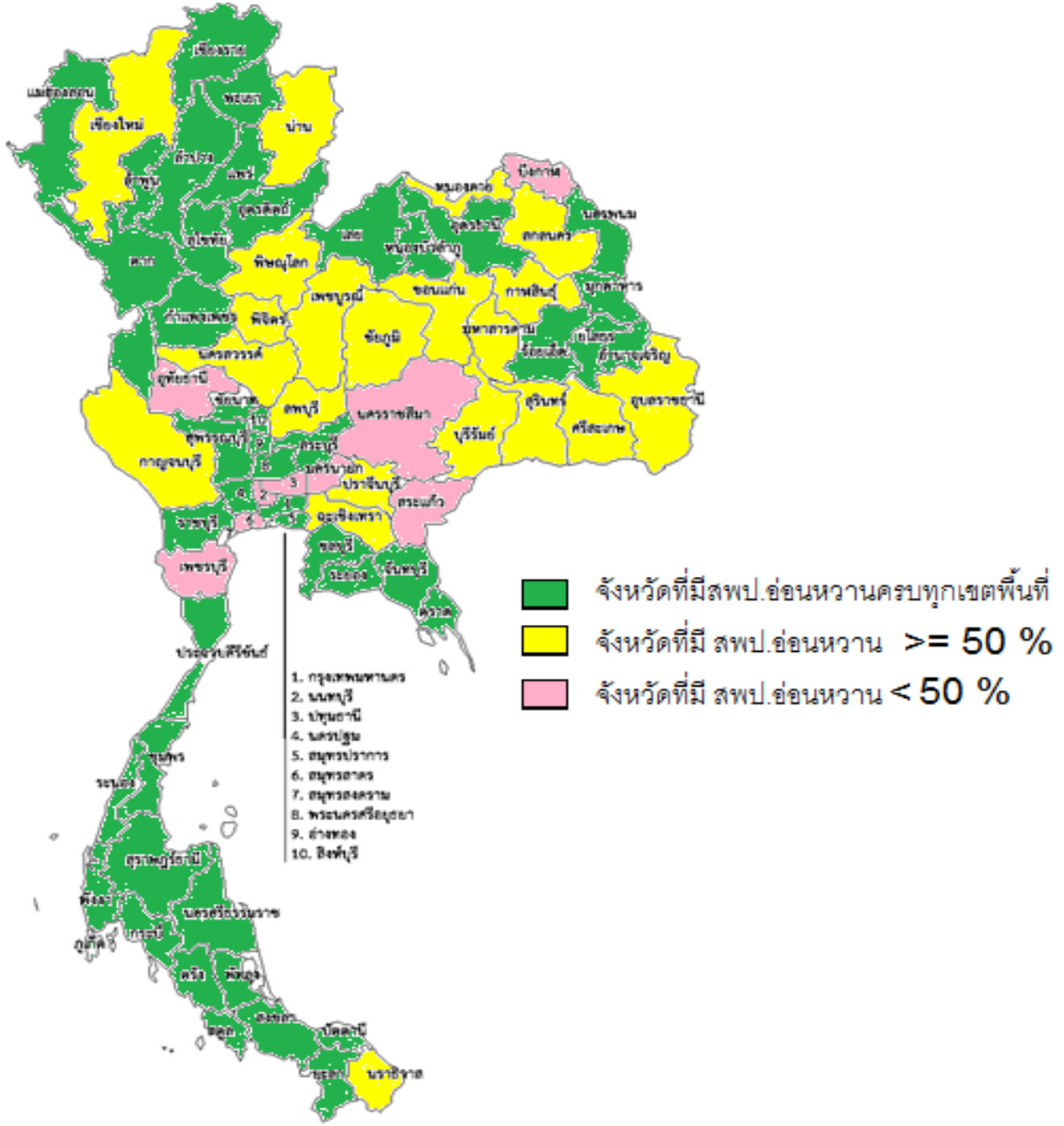

แนวทางการตรวจคัดกรองสุขภาพช่องปาก

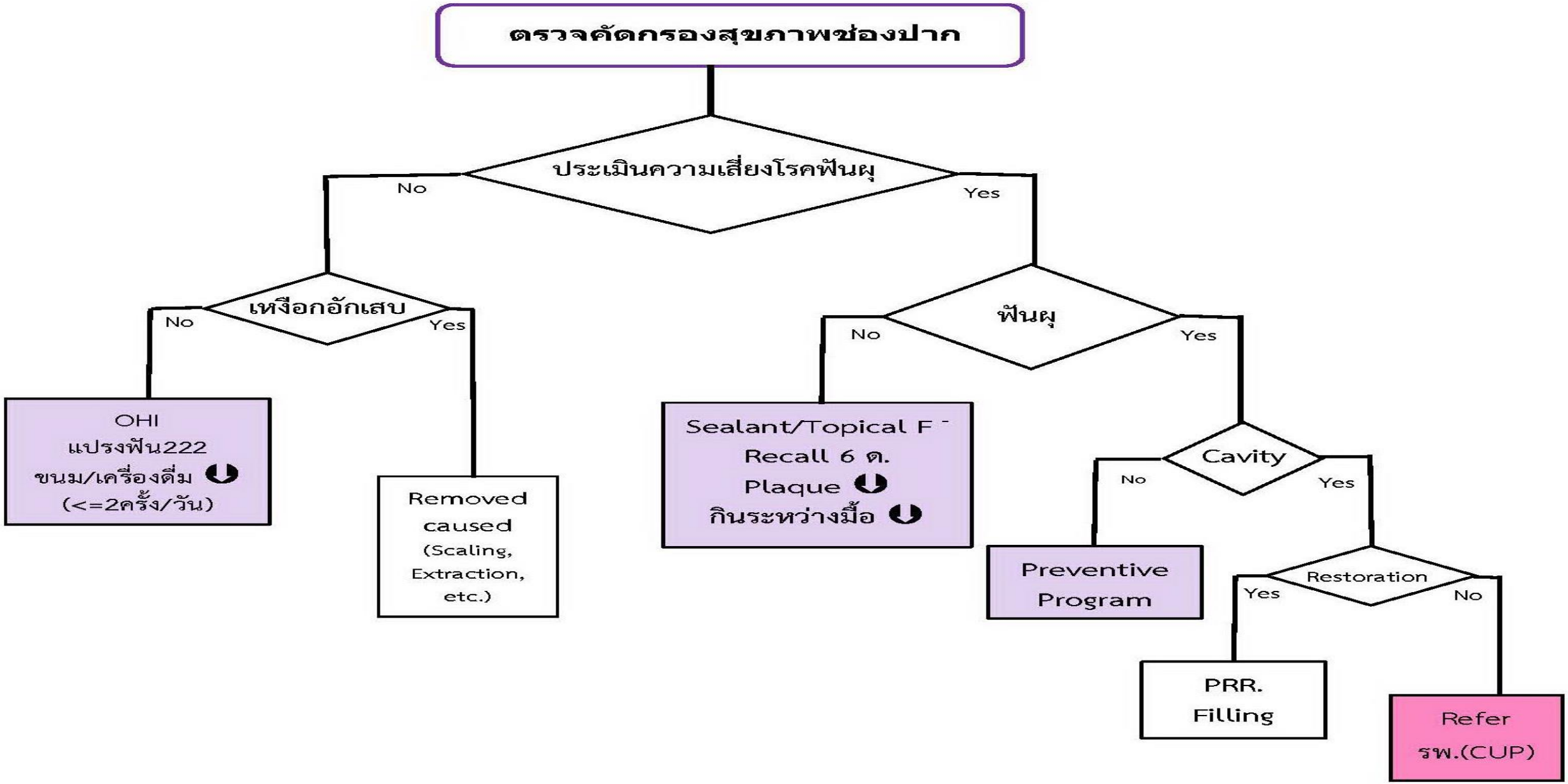

การประเมินความเสี่ยงต่อการเกิดโรคฟันผุ

อ้างอิง American Academy of Pediatric Dentistry 2014

ตารางที่ 2 แบบประเมินความเสี่ยงของการเกิดโรคฟันผุในเด็กอายุ ≥6 ปี (สำหรับผู้ให้บริการทางทันตกรรม)

ปัจจัย	เสี่ยงสูง	เสี่ยงปานกลาง	เสี่ยงต่ำ
ทางชีววิทยา			
- ผู้ป่วยมีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ	ใช่		
- ผู้ป่วยได้รับขนมและเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลระหว่างมื้ออาหารมากกว่า 3 ครั้งต่อวัน	ใช่		
- เด็กที่มีความต้องการการดูแลสุขภาพเป็นพิเศษเช่น เด็กพิการ หรือเด็กที่ดูแลตัวเองไม่ได้		ใช่	
- เด็กที่ย้ายถิ่นฐานเข้ามาประเทศไทย(ไม่ใช่สัญชาติไทย)		ใช่	
การป้องกัน			
- ผู้ป่วยได้รับน้ำดื่มที่มีฟลูออไรด์ในปริมาณที่เหมาะสม			ใช่
- ผู้ป่วยแปรงฟันทุกวันด้วยยาสีฟันที่มีฟลูออไรด์			ใช่
- ผู้ป่วยได้รับฟลูออไรด์เฉพาะที่จากทันตบุคลากร			ใช่
- มีการใช้มาตรการป้องกันเพิ่มเติมที่บ้านได้แก่ xylitol, MI paste, antimicrobial			ใช่
- ผู้ป่วยมีการดูแลสุขภาพช่องปากที่บ้านอย่างสม่ำเสมอ			ใช่
การตรวจทางคลินิก			
- ผู้ป่วยมีรอยโรคระหว่างซอกฟันมากกว่า 1 ตำแหน่ง	ใช่		
- ผู้ป่วยมีรอยโรคสีขาวแบบลุกลามหรือเคลือบฟันที่บกพร่อง	ใช่		
- ผู้ป่วยมีอัตราการไหลของน้ำลายต่ำ	ใช่		
- ผู้ป่วยมีวัสดุบูรณะที่บกพร่อง		ใช่	
- ผู้ป่วยที่ใส่เครื่องมือในปาก		ใช่	

ถ้าประเมินพบความเสี่ยงสูงอย่างน้อย 1 ข้อ ถือว่ามีความเสี่ยงสูง

การประเมินความเสี่ยงต่อการเกิดฟันผุของเด็กโดยรวม : สูง ☐ กลาง ☐ ต่ำ ☐

รอยโรคฟันผุลุกลาม หมายถึง มีคราบจุลินทรีย์อยู่ในตำแหน่งที่ไม่ใช้งานเช่น พื้นผิวเรียบ คอฟันสีขาวหืน พื้นผิวขรุขระหรือมีพื้นผิวแตกหัก

รอยโรคฟันผูไม่ลุกลาม หมายถึง ไม่มีคราบจุลินทรีย์อยู่ในตำแหน่งที่ไม่ใช้งาน (เหนือขอบเหงือก) มีลักษณะสีน้ำตาล เงา มีความต่อเนื่อง เรียบ และพื้นผิวแข็ง

Rule of ten เป็นวิธีการพิจารณาฉีดยาชาเฉพาะที่(infiltration) หรือยาชาสกัดประสาท (nerve block) ที่เหมาะสมสำหรับเด็กที่ต้องรักษาฟันในขากรรไกรล่าง ฟันน้ำนมถูกแบ่งเป็นหมายเลข 1-5 ตามตำแหน่งบนขากรรไกร(ฟันตัดกลาง = 1 ฟันกรามซี่ที่สอง = 5) หมายเลขนี้จะถูกเพิ่มตามอายุของเด็ก ถ้าจำนวนเท่ากับ 10 หรือน้อยกว่า การฉีดยาชาเฉพาะที่จะมีความเหมาะสมมากที่สุด ถ้ามากกว่า 10 การฉีดยาชาสกัดประสาทมีแนวโน้มที่จะมีประสิทธิภาพมากขึ้น

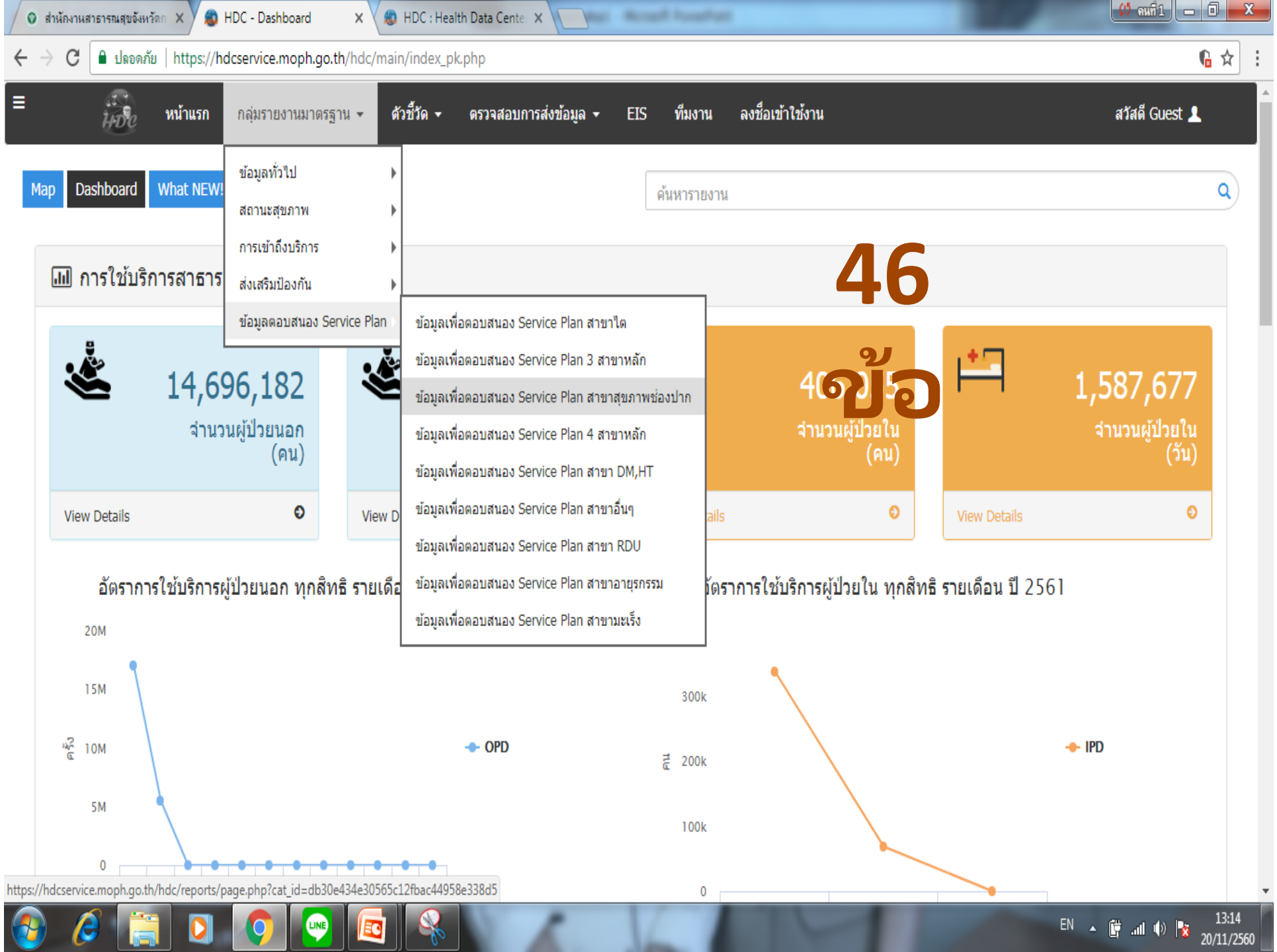
HDC - Dashboard
https://hdcservice.moph.go.th/hdc/main/index_pk.php
หน้าแรก
กลุ่มรายงานมาตรฐาน
ตัวชี้วัด
ตรวจสอบการส่งข้อมูล
EIS
ทีมงาน
ลงชื่อเข้าใช้งาน
สวัสดี Guest
Map
Dashboard
What NEW!
ค้นหารายงาน
ข้อมูลทั่วไป
สถานะสุขภาพ
การเข้าถึงบริการ
ส่งเสริมป้องกัน
ข้อมูลตอบสนอง Service Plan
ข้อมูลเพื่อตอบสนอง Service Plan สาขาไต
ข้อมูลเพื่อตอบสนอง Service Plan 3 สาขาหลัก
ข้อมูลเพื่อตอบสนอง Service Plan สาขาสุขภาพช่องปาก
ข้อมูลเพื่อตอบสนอง Service Plan 4 สาขาหลัก
ข้อมูลเพื่อตอบสนอง Service Plan สาขา DM,HT
ข้อมูลเพื่อตอบสนอง Service Plan สาขาอื่นๆ
ข้อมูลเพื่อตอบสนอง Service Plan สาขา RDU
ข้อมูลเพื่อตอบสนอง Service Plan สาขาอายุรกรรม
ข้อมูลเพื่อตอบสนอง Service Plan สาขามะเร็ง
46
ข้อ
14,696,182
จำนวนผู้ป่วยนอก (คน)
View Details
1,587,677
จำนวนผู้ป่วยใน (วัน)
อัตราการใช้บริการผู้ป่วยนอก ทุกสิทธิ รายเดือ
ัตราการใช้บริการผู้ป่วยใน ทุกสิทธิ รายเดือน ปี 2561
20M
15M
10M
5M
0
ครั้ง
OPD
300k
200k
100k
คน
IPD
https://hdcservice.moph.go.th/hdc/reports/page.php?cat_id=db30e434e30565c12fbac44958e338d5
EN
13:14
20/11/2560

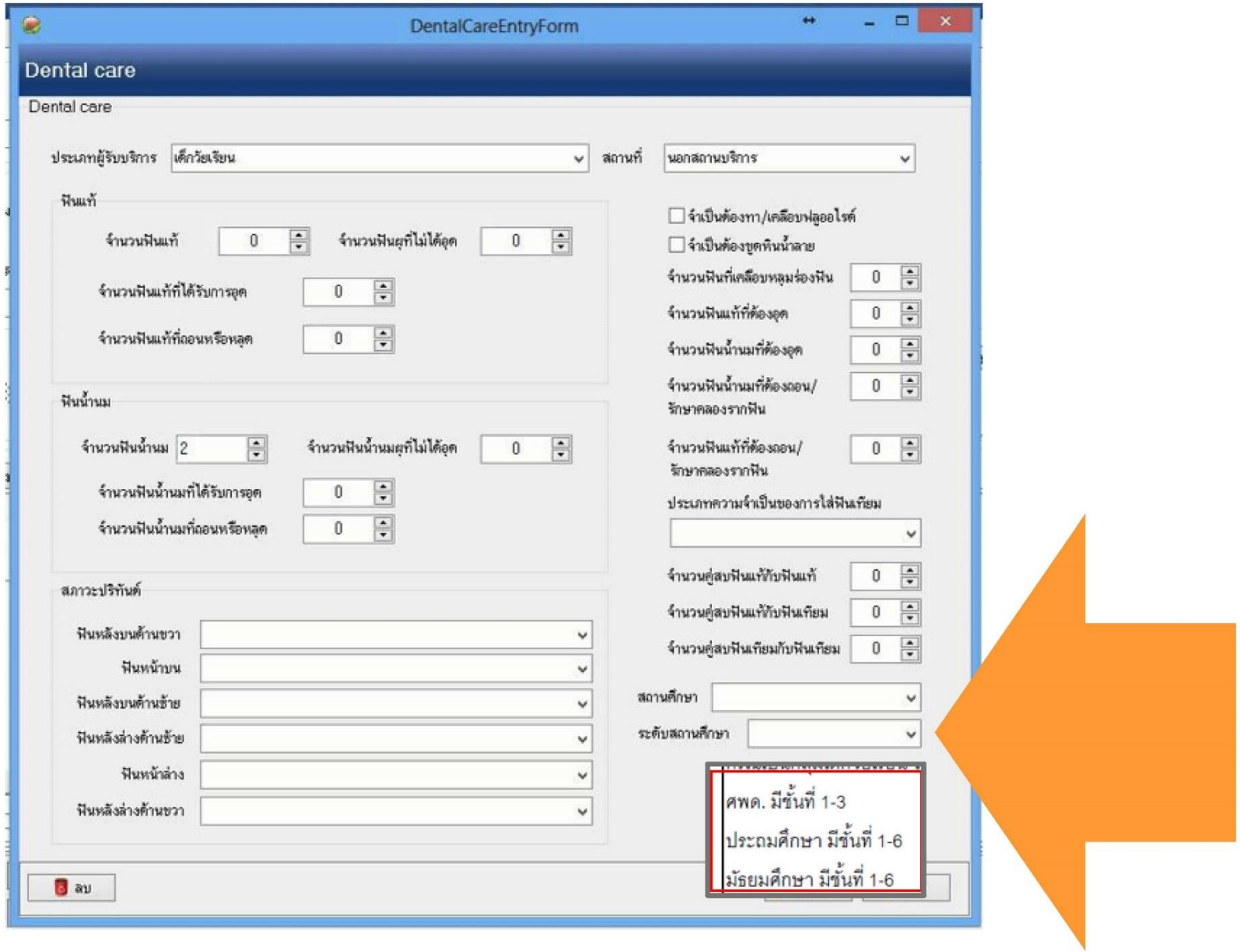
DentalCareEntryForm
Dental care
Dental care
ประเภทผู้รับบริการ
เด็กวัยเรียน
สถานที่
นอกสถานบริการ
ฟันแท้
จำนวนฟันแท้
0
จำนวนฟันผุที่ไม่ได้อุด
0
จำนวนฟันแท้ที่ได้รับการอุด
0
จำนวนฟันแท้ที่ถอนหรือหลุด
0
ฟันน้ำนม
จำนวนฟันน้ำนม
2
จำนวนฟันน้ำนมผุที่ไม่ได้อุด
0
จำนวนฟันน้ำนมที่ได้รับการอุด
0
จำนวนฟันน้ำนมที่ถอนหรือหลุด
0
สภาวะปริทันต์
ฟันหลังบนด้านขวา
ฟันหน้าบน
ฟันหลังบนด้านซ้าย
ฟันหลังล่างด้านซ้าย
ฟันหน้าล่าง
ฟันหลังล่างด้านขวา
จำเป็นต้องทา/เคลือบฟลูออไรด์
จำเป็นต้องขูดหินน้ำลาย
จำนวนฟันที่เคลือบหลุมร่องฟัน
0
จำนวนฟันแท้ที่ต้องอุด
0
จำนวนฟันน้ำนมที่ต้องอุด
0
จำนวนฟันน้ำนมที่ต้องถอน/รักษาคลองรากฟัน
0
จำนวนฟันแท้ที่ต้องถอน/รักษาคลองรากฟัน
0
ประเภทความจำเป็นของการใส่ฟันเทียม
จำนวนคู่สบฟันแท้กับฟันแท้
0
จำนวนคู่สบฟันแท้กับฟันเทียม
0
จำนวนคู่สบฟันเทียมกับฟันเทียม
0
สถานศึกษา
ระดับสถานศึกษา
ศพด. มีชั้นที่ 1-3
ประถมศึกษา มีชั้นที่ 1-6
มัธยมศึกษา มีชั้นที่ 1-6
ลบ

Dental Data Exchange

OHSP42 ร้อยละของเด็กอายุ 12 ปี มีฟันดีไม่มีผุ (Cavity Free)

รหัสสถานบริการ	ชื่อสถานบริการ	ทะเบียนบุคคล	เลขบัตรปชช	ชื่อ	นามสกุล	เพศ	วันเดือนปีเกิด	รหัสตามมหาดไทย	อายุขณะรับบริการ	วันที่ตรวจช่องปาก	จน.ฟันแท้ที่มีอยู่	จน.ฟันแท้ผุที่ไม่ได้อุด	จน.ฟันแท้ที่ได้รับการอุด	จน.ฟันแท้ที่ถอนหรือหลุด	ได้รับการตรวจผ่านเกณฑ์	ได้รับการตรวจ	ฟันดีไม่มีผุ (Cavity Free)	ประเภทผู้รับบริการตรวจ	สถานที่ให้บริการ	ผู้ให้บริการ	ชื่อผู้ให้บริการ

แนวทางการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากเด็กวัยเรียน

กลยุทธ์ที่ 1 (Mid-stream)
ส่งเสริมความเป็น “เจ้าของสุขภาพ” ในเด็กวัยเรียน

วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมให้เด็กวัยเรียนตระหนักถึงความเป็น“เจ้าของสุขภาพ”มีความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปาก ส่งผลให้มีพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์

กลยุทธ์ที่ 2 (Upstream)
ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการส่งเสริมสุขภาพช่องปากในเด็กวัยเรียน (Community Care)

วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงเรียน ครอบครัว ชุมชน และภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพช่องปากในเด็กวัยเรียนและสร้างสิ่งแวดล้อม รวมถึงนโยบายที่สนับสนุนการมีสุขภาพช่องปากที่ดีในเด็กวัยเรียน ผ่านการสร้างเครือข่ายต่างๆ และกลไก เช่น เครือข่ายเด็กไทยฟันดี โรงเรียนนักเรียนไทยสุขภาพดี โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ อย.น้อย เครือข่ายเด็กไทยไม่กินหวาน คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ เป็นต้น

กลยุทธ์ที่ 3 (Downstream)
จัดบริการสุขภาพช่องปากที่มีประสิทธิภาพตามสิทธิประโยชน์และความจำเป็นแก่เด็กวัยเรียน (Professional Care)

วัตถุประสงค์ เพื่อให้บริการสุขภาพช่องปากที่มีประสิทธิภาพตามสิทธิประโยชน์ และความจำเป็นในการทำให้เด็กวัยเรียน ฟันดีไม่มีผุ

กรมอนามัย
DEPARTMENT OF HEALTH
ชุดความรู้
NUPETHS
Nu หนู
PETHS เพชร

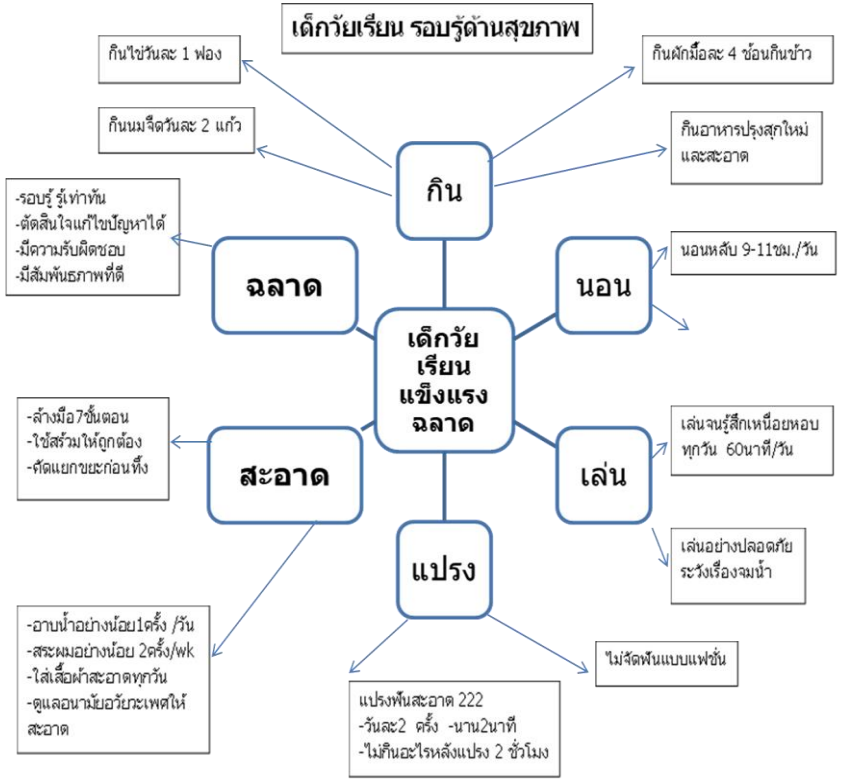
เด็กวัยเรียน รอบรู้ด้านสุขภาพ
เด็กวัย เรียน แข็งแรง ฉลาด
กิน
กินไข่วันละ 1 ฟอง
กินนมจืดวันละ 2 แก้ว
กินผักมื้อละ 4 ช้อนกินข้าว
กินอาหารปรุงสุกใหม่ และสะอาด
ฉลาด
-รอบรู้ รู้เท่าทัน
-ตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้
-มีความรับผิดชอบ
-มีสัมพันธภาพที่ดี
นอน
นอนหลับ 9-11ชม./วัน
สะอาด
-ล้างมือ7ขั้นตอน
-ใช้สบู่ร่วมให้ถูกต้อง
-คัดแยกขยะก่อนทิ้ง
เล่น
เล่นจนรู้สึกเหนื่อยหอบ ทุกวัน 60นาที/วัน
เล่นอย่างปลอดภัย ระวังเรื่องจมน้ำ
แปรง
-อาบน้ำอย่างน้อย1ครั้ง /วัน
-สระผมอย่างน้อย 2ครั้ง/wk
-ใส่เสื้อผ้าสะอาดทุกวัน
-ดูแลอนามัยอวัยวะเพศให้สะอาด
ไม่จัดฟันแบบแฟชั่น
แปรงฟันสะอาด 222
-วันละ2 ครั้ง -นาน2นาที
-ไม่กินอะไรหลังแปรง 2 ชั่วโมง

2-2-2 รหัสลับ ฟันดี
การดูแลสุขภาพช่องปากของตนเอง ให้สะอาดสม่ำเสมอแค่ทำตาม 2-2-2 รหัสลับฟันดี ก็ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการป้องกันฟันผุแล้ว
แปรงฟัน อย่างน้อย วันละ 2 ครั้ง ตอนเช้าและก่อนนอน
นาน 2 นาที เพื่อแปรงฟันสะอาดและทั่วถึงทุกซี่ ด้วยยาสีฟันผสมฟลูออไรด์
งดกินอาหาร หลังแปรงฟัน 2 ชั่วโมง เพื่อให้เวลาปากสะอาดนานที่สุด และลดการสัมผัสจุลินทรีย์ในช่องปาก
FLUORIDE
ใช้ไหมขัดฟัน อย่างน้อยวันละ 1 ครั้ง หลังแปรงฟัน
เพิ่มประสิทธิภาพความสะอาดยิ่งขึ้น
กรมอนามัย : สำนักทันตสาธารณสุข
36

น้ำตาลศัตรูร้าย ทำลาย ฟัน
1 เนื้อฟันที่ไม่แปรงฟัน ก็จะมีจุลินทรีย์ยึดเกาะบนผิวฟัน
2 ของโปรดของจุลินทรีย์ คือน้ำตาลและแป้ง
3 จุลินทรีย์สร้างกรด มาทำลายชั้นเคลือบฟัน
4 เกิดเป็นฟันผุถึงชั้นเนื้อฟัน
น้ำตาลในอาหาร.. ที่ควรระวัง
น้ำอัดลม 10.25 ช้อนชา
น้ำผลไม้ 8.5 ช้อนชา
นมปรุงรส 3.5 ช้อนชา
เยลลี่ 7 ช้อนชา / ถุงเล็ก
ขนมปังกรอบ 12 ช้อนชา
น้ำผลไม้ 6.25 ช้อนชา
ขนมปังกรอบ 11.25 ช้อนชา
ลูกอม 1 ช้อนชา / 2 เม็ด
ช็อกโกแลต 3 ช้อนชา / ถุงเล็ก
ปริมาณน้ำตาลที่เหมาะสมต่อวัน ไม่ควรเกิน 4 ช้อนชา
กินน้ำเปล่า ดีกว่า ฟันไม่ผุแถมไม่อ้วนด้วย
กรมอนามัย : สำนักทันตสาธารณสุข
39

มาตรวจว่าฉัน แปรงฟัน สะอาด หรือยังนะ?
วิธีที่ 1 ใช้ลิ้นดุนฟันให้หัวทุกที่ ถ้ารู้สึกสาก, ไม่ลื่น ให้แปรงฟันซ้ำอีกครั้งหนึ่ง
วิธีที่ 2 ใช้หลอดที่ดัดเฉียง ปลายมนเขี่ยที่บริเวณคอฟัน ถ้าไม่สะอาด จะเห็นคราบสีขาวติดที่ปลายหลอด
วิธีที่ 3 ย้อมสีฟัน
3.1 ใช้สีผสมอาหารสีชมพู 1 กรัม ผสมน้ำสะอาด 25 ซีซี ใช้ cotton bud ชุบสีที่ผสม ทาให้ทั่วบริเวณฟัน ทั้งด้านนอก ด้านใน
3.2 บ้วนปากด้วยน้ำสะอาด จะเห็นสีชมพูติดที่ฟันเฉพาะในบริเวณที่มีคราบจุลินทรีย์
3.3 แปรงฟันให้ทั่วทั้งปาก ถ้าแปรงสะอาดแล้วจะไม่เหลือสีชมพูติดอยู่
กรมอนามัย : สำนักทันตสาธารณสุข
38

จัดฟันแฟชั่น... สวย หรือ เสี่ยง
จัดฟันแฟชั่น คืออะไร ? จัดฟันแฟชั่น เป็นการใส่เครื่องมือเพื่อ เลียนแบบ เครื่องมือจัดฟันที่ทันตแพทย์ใช้ในการรักษาผู้ป่วย ไม่ใช่การรักษา แต่เพื่อความสวยงามเท่านั้น
ระบาดในหมู่วัยรุ่น
อันตราย จากจัดฟันแฟชั่น
1 อันตรายต่อเหงือกและฟัน
2 อันตรายจากอุปกรณ์จัดฟัน
3 อันตรายจากขั้นตอนการทำ
กรมอนามัย : สำนักทันตสาธารณสุข
40

ตรวจคราบเชื้อโรคอย่างไร?

ยกริมฝีปากเด็กขึ้น

ใช้หลอดปลายแฉลบ

ใช้ปลาย floss pick

เด็กไทยทำได้...
"แปรงสะอาด ฟันดี ไม่มีผุ"

Time Line
การประเมินประสิทธิภาพการแปรงฟัน ของ นักเรียนในโรงเรียน

ระยะเวลาการประเมินประสิทธิภาพการแปรงฟัน	เดือนที่รายงาน
ต.ค.-พ.ย.	พฤศจิกายน
ธ.ค.-ก.พ.	กุมภาพันธ์
มี.ค.-พ.ย.	มิถุนายน
พ.ค.-มิ.ย.	มิถุนายน
ก.ค.-ก.ย.	กันยายน

สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติม
- ศึกษาธิการจังหวัด
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
- งานทันตสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด

ทั้งหมด 8 ผลลัพธ์

ทั้งหมด

นักเรียนทั้งหมด ปีการศึกษา 2561 ภาคเรียนที่ 2 (ต.ค.-พ.ย.)

#	จังหวัด	นักเรียนทั้งหมด	ได้รับการย้อมสี(คน)	ฟันสะอาดไม่ติดสี	ฟันสะอาดพอใช้(ติดสี 1-5 ซี่)	ฟันไม่สะอาด(ติดสีเกิน 5 ซี่)	ร้อยละการคัดกรอง	ร้อยละฟันสะอาด
1	นครศรีธรรมราช	9,200	3,783	7,155	957	957	41.12	214.43
2	กระบี่	917	862	432	345	345	94.00	90.14
3	พังงา	3,901	3,748	2,662	682	682	96.08	89.22
4	ภูเก็ต	632	397	439	132	132	62.82	143.83
5	สุราษฎร์ธานี	29,757	27,528	14,107	9,540	9,540	92.51	85.90
6	ระนอง	3,008	2,653	1,290	693	693	88.20	74.75
7	ชุมพร	1,388	1,045	860	247	247	75.29	105.93
8	**รวม**	**48,803**	**40,016**	**26,945**	**12,596**	**12,596**	**81.99**	**98.81**

GOAL

"Every child born in 2026 onwards should stay cavity free during their life time."